

Melalahden kyläsuunnitelma

2002 – 2006

Melalahden historiaa

Melalahti on saanut ensimmäiset asukkaansa ja nimensä, kun 1530-luvulla kuningas Kustaa Vaasan toimesta verohelpotuksien houkuttelemana 140 savolaista perhekuntaa uudisasukkaita haeskeli asuinpaikkaa Oulujärven tienoilta. Perimätieto kertoo, että osa näistä, jotka soutelivat Oulujärven pohjoisrantoja, jättäytyi kohtalon huomaan ja antoi mennä sinne minne mela vie. Kohtalon lempeä käsi heitti heidät nykyisen Melalahden laivarannan paikkeille, ja siitä saakka paikkaa on kutsuttu Melalahdeksi ja paikka on ollut enemmän tai vähemmän asuttu.

Joka tapauksessa Melalahti on asuttu niin varhain, että Kainuun asutuksen 400-vuotismuistomerkki vuonna 1952 olisi paremmin kuulunut Melalahden Rusalan mäelle, kuin Kiehimänvaaralle. Mutta sen aikaiset kylän isännät olivat sitä mieltä, että turistit sotkisivat kylän rauhallisen elämän menon.

On osoittanut, että kohtalo ei ollut tehnyt huonoa valintaa johdattaessaan asukkaat Melalahteen, sillä 1900-luvun loppupuolella tehdyissä tutkimuksissa on huomattu, että kasvuolosuhteet Rusalan mäen paikkeilla vastaavat myös ilmastollisesti viisisataa kilometriä etelämpänä vallitsevia Tikkurilan seutuja. Kasvillisuuden rehevyyteen vaikuttaa maan kalkkiperaisyys. Kylällä tavataan tälle leveysasteelle monia harvinaisia kasvi- ja hyönteislajeja. Perimätieto kertoo, että 1800-luvun suurina nälkävuosina Melalahti oli ainoa paikka seudulla, josta löytyi itävää siemenviljaa.

Kylän keskustassa sijaitsee Myllymäen luonnonsuojelualue, tuo yhdeksän tynnyrin ”kalkkivuori” jätettiin iso-jaon aikoihin yhteisalueeksi turvaamaan nuottakuntien puun saanti. Siihen aikaan kylässä oli seitsemäntoista nuottakuntaa, kun tällä hetkellä kylästä ei löydy yhtään ammattikalastajaa.

Nuottapuista on venähtänyt mahtava kuusikko. Kesällä 1992 Myllymäen lehtoalue hyväksyttiin valtakunnalliseen suojeluohjelmaan erikoisen lajirikkaan kasvillisuutensa ja eläimistönsä suhteen. Melalahden kylä on myös hyväksytty maisemalliseksi suojelukohteeksi perinteisen omaleimaisuutensa ja kauneutensa vuoksi.

Myllymäellä ei nimestään huolimatta ole koskaan ollut myllyä, vaan se on saanut nimensä, siitä että monet kyläläiset ovat joutuneet ajamaan viljansa myllymäen yli Myllypurolle. Länsirinteellä virtaava Myllypuro oli kevättulvien aikaan vuolas joki, jossa parhaimmillaan oli seitsemän myllyä.

Myöhemmin tekniikan kehittyessä nämä myllyt korvasi laivarantaan rakennettu ja perustettu Mylly- ja Saha-osuuskunta.

Kyläyhdistyksen ja kylänkehittämisen taustaa:

Melalahden nykyisen kylätoiminnan perinne pohjautuu lähes sata vuotta sitten perustettuun Maamiesseuraan. Nimenmuutos tapahtui 90-luvun alussa, jolloin kyläyhdistys rekisteröityi Melalahden kyläyhdistys ry:ksi.

Toiminta oli noihin aikoihin vilkasta. Metsälautakunta teki maisemasuunnitelman kyläläisten aloitteesta 1992, joka toteutettiin parina seuraavana vuotena. Työn valvonta ja rahoitus oli Kainuun ympäristö- ja maaseutupiirillä.

Kylän ensimmäinen kylänkehittäjä ja kyläavustaja raivasivat tietä 1993.

Bertta Hietamäki julkaisi ainutlaatuisen kylänhistoriaa käsittävän teoksen ”Melalahden ihmisistä ja taloista”.

Melalahti-talo avasi ovensa kesällä ’93 ja toimi pääasiassa kesäkahvilana, sekä muutenkin kesäisin tilauksesta yleisenä juhlatilana vuoteen ’98 asti. Tanssejakin talossa pidettiin pari kertaa kesässä.

Vuosisadan ensimmäinen tervavene Melalahdessa valmistui Juholan navetassa 1993-1994, kahdeksan aktiivisen kyläläismiehen voimin. Heidän paneutumisensa oli varsin perusteellista, sillä tämän projektin kehittyessä tulivat laadituksi myös ensimmäiset tervaveneen piirustukset.

Kesällä 1994 tekijät luovuttivat veneen Kyläyhdistykselle juhlallisin menoin laivarannassa. Samassa tilaisuudessa tekijöille luovutettiin Hannu Sievilän tekemä kunniataulu, jossa on puuhun poltettuna kaikkien tekijöiden nimet.

Samaan aikaan valmistettiin myös kaksi tervavenettä Paltamon kirkonkylässä, että veneitä olisi yhtä monta kuin Paltamon vaakunassa. Veneet vaakunoitiin sitten Paltamon 125-vuotisjuhlien yhteydessä heinäkuussa –95.

Melalahti –leivos ja –liina kehiteltiin kansalaisopiston piireissä. Liina toteutettiin perinnemaiseman luonnon värien mukaan ja leivoksen reseptiin kuului Melalahden mustaherukkaa ja Kainuun juustoleipää.

Kylän oma lehti Melalahtiska näki päivänvalon ensikerran toukokuussa 1995 ja samana vuonna toteutui maisematyöntekijän kurssi Melalahden aloitteesta.

Hannu Sievilän suunnittelemat opastetaulut pystytettiin Hahtolanmäen ja Oikarilankylän levähdysalueille.

Kesällä järjestettiin suunnittelukilpailu Melalahti-logosta, joksi valittiin Melalahdessa syntyneen arkkitehti Jukka Haatajan suunnittelema teos.

Maisemia siistittiin, rojuja poistettiin sekä tehtiin pohjat syksyllä valmistuneisiin Varissaaren tulisijaan ja laavuun. Kerätyt autonromut toimitettiin Airakselaan Rauman romulle uusiokäyttöön.

’95 korjattiin myös viisi vanhaa pyörää Melalahden turisteille kyläpyöriksi, ne ovat olleet kesäisin käytössä. Nytemmin osa on kadonnut ja loput kaipaisivat huoltoa.

Melalahden Puima-, mylly ja sahaosuuskunta lahjoitti omistamansa tontin kunnalle sataman rakentamista varten rakennuksineen. Näin päättyi 81-vuotiaan osuuskunnan taival.

Samana kesänä HuK Sanna Eskola teki Kainuun ympäristökeskuksen ja Kainuun Museon yhteisprojektina Melalahden vanhoista taloista inventointia, joka julkaistiin kokonaisuudessaan seuraavana vuonna Ympäristökeskuksen, Melalahden kyläyhdistyksen ja Paltamon kunnan toimesta ”Paltamon Melalahden rakennettu kulttuuriympäristö” -kirjasena.

Melalahti edusti koko Paltamoa Kajaanissa kesän maatalousnäyttelyssä tervaveneen ja kanteleryhmän myötävaikutuksella.

Suomussalmen lampaat hoitivat ensimmäistä kertaa kylän ympäristöä ja ensimmäinen juhannusjuhla laivarannassa järjestettiin.

Suoramyyntikioskia pidettiin elokuussa Hahtolanmäellä ja toiminta jatkui myös ’96 kesällä.

Uusitalo, eli Pertin piha, siirtyi Melalahden kyläyhdistyksen omistukseen syyskuussa mm. kyläkummien avustuksella.

Hyväksi ideaksi todetun Melalahti-tuliaisekorin levittäminen tyrehtyi päremateriaalin puutteeseen. Kysyntää tuotteelle olisi ollut enemmänkin.

Joulukuussa Melalahti sai kunniakirjan maanlaajuisen ideakilpailun voittaneesta ”Mökkiläinen on kyläläinen” –kyläkummi-ideastaan, joka kannusti korkeasti koulutettuja entisiä melalahtelaisia mukaan kylän tulevaisuuden suunnitteluun.

Vuonna 1996 saatiin päätökseen sataman I-vaihe, joka käsitti satama-alueen kunnostamisen ja laiturin rakentamisen. Hanke toteutettiin Ympäristökeskuksen, Paltamon kunnan ja Kiehimä-Melalahden yhteisalueen suosiollisella avustuksella.

Heinäkuussa Kainuun matkan yhteydessä vieraili 17-henkinen Europarlamentin maatalousvaliokunta myös Melalahdessa tutustumassa paikalliseen perinteiseen viljelykulttuuriin Alilan tilalla. Kainuulaiseen runsaaseen pitopöytään heidät tutustutettiin Melalahti-talolla.

Elokuussa suunniteltiin mahdollisuutta korjauskurssin puitteissa korjata kylän vanhoja rakennuksia, joista osa kaipaisi vieläkin huomiota.

Syksyllä järjestettiin Hirsikinkerit, joissa kyläläiset lahjoittivat 90 tukkia sahattavaksi tervavenekatokseen ja Pertin pihan rakennusten korjaukseen.

1997 käynnistyi hanke ’Matka Melalahden maisemiin’. Projektiin palkattiin päätoiminen vetäjä, jonka pestiin saatiin anottua rahoitusta toiseksikin vuodeksi. Hankkeessa oli useita kohteita.

Ympäristönhoitoon ja liikunta- sekä retkitapahtumien järjestämiseen työllistettiin kolme nuorta. Ympäristönhoidossa auttoivat myös Suomussalmen lampaat. Yhteensä projekti työllisti yhdeksän henkeä.

Kesän aikana saatiin venesatama valmiiksi, rantoja siistittyä ja koulu maalattua. Vesiosuuskuntaakin suunniteltiin, mutta se kaatui sillä kertaa osallistujien puutteeseen. Heinäkuussa kyläyhdistyksen tervavene tynnyreineen oli esillä Kotkan meripäivillä.

Kansainvälinen kyläkummitoiminta sai projektin myötä myös alkusysäyksensä; tavoitteena oli hankkia kotimainen ja ulkomainen kummikylä. Ulkomainen kummikylä Portmagee löytyikin Irlannista saakka, kotimainen jäi toistaiseksi sivuun.

’97 itsenäisyyspäivänä paljastettiin kyläyhdistyksen toimesta 30:n talvisodassa ja jatkosodassa kaatuneen Melalahden koulun entisen oppilaan muistolaatta.

1998 Matka Melalahden maisemiin jatkui. Kyläkonttoriin hankittiin kesäkuussa ISDN-yhteys, joka oli toiminnassa muutaman vuoden. Kylälle suunniteltiin tuolloin jo omat internet-sivut.

Melalahti oli mukana Kulttuurimatkailijan Oulujärvi –paketissa, jota markkinoitiin Sokos-hotelliasiakkaille. Lisäksi kylä sisältyi Runoruhtinaan Retket –pakettiin, joka toteutettiin elokuussa.

Majoituskapasiteettiin tuli Niemen tilan lisäksi Kestin maatilamajoitus sekä Ukkoniemen tila Koljolansaassa. Pertin pihan puustoa raivattiin suunnitelmien mukaisesti kesän aikana. Melalahti jäi kuitenkin Oulujärven ympäriratsastus –paketin ulkopuolelle, koska kaikilta maanomistajilta ei saatu lupaa reittiin.

Vierailijoitakin kävi kesällä. Perinteisten juhannusjuhlien lisäksi elokuussa Paltamopäivien yhteydessä järjestettyihin tervasoudun MM-kisoihin ja vetouistelukilpailuun saapui n. 200 henkeä ja samana iltana järjestettiin Melalahti-talolla tanssit. Lisäksi erinäisiä ryhmiä vieraili maakunnan sisä- ja ulkopuolelta. kesän aikana.

Yrityskylä –hanke otettiin esille Kajaanin kehittämiskeskuksen, kylien, Kajaanin ammattikorkean sekä Tampereen yliopiston myötävaikutuksella. Hankkeen vetäjänä toimi Agronomi Antti Ahonen, kyläkummi, syntyperäinen Melalahtelainen. Hänellä oli huikea idea, joka odottelee paperilla henkiin herättämistä.

Koikerolahden tien kunnostus laitettiin alulle, ja saatiin valmiiksi elokuussa ’99.

Siivousrenkaan perustus tuli ajankohtaiseksi, kun kylällä ollut palvelualan monitoimiyrittäjä lopetti.

Kyläyhteisön edustajat tekivät tutustumismatkan kummikylään Portmageehen Irlantiin lokakuussa. Matka toteutettiin Oulujärvi-Leader –hankkeena ja Kajaanin kehittämiskeskuksen kanssa yhteistyössä. Suunniteltiin myös kahden maaseudulle kaipaavan taiteilijan Helinä Siikalan ja Heljä Karalan kotiuttamista Melalahden ’Taiteilijapiha’ –hankkeena, josta laadittiin myös kustannusarvio. Toivottua rahoitusta ei saatu järjestymään.

Keväällä 1999 kävivät irlantilaisen kummikylä Portmageen edustajat vastavierailulla Melalahdessa. Vieraat tutustuivat paikalliseen kulttuuriin ja osapuolet vaihtoivat näkemyksiä kylien matkailuelinkeinon kehittämisestä. Tällöin syntynyt yhteys kummikyläläisiin pätee nykyään vieläkin yrittäjänsä ainakin Niemen tilan osalta.

Kevät ’99 oli viimeinen Melalahden koulun osalta, jonka lakkauttamista vastaan entinen kyläyhdistyksen puheenjohtaja kävi pitkällisen taistelun.

Kesällä Kainuun metsäkeskus ja Kainuun metsäviestintä järjestivät Melalahdessa kansainvälisen metsäleirikoulun, jossa oli osanottajia Irlannista, Italiasta ja Saksasta.

Alustava Melalahden vesihuollon kehittämissuunnitelma esiteltiin Ympäristökeskuksen asiantuntijoiden toimesta.

Syksyllä saatiin siivousrinki pyörimään yhdistelmätuella.

Yhteinen joulujuhla vietettiin Manamansalon kyläyhdistyksen kanssa, sekä järjestettiin joulumyyjäiset koululla.

Vuoden 2000 keväällä Vuosituhannen ensimmäinen ja toistaiseksi viimeinen Melalahtiska ilmestyi ja toistaiseksi viimeinen palkattu kylänkehittäjä päätti työnsä huhtikuussa.

Osallistuttiin Oulujärven valloitusihitoon ja päivystettiin Varissaassa kahvin ja mehun kera. Melalahdesta lähtijät saivat myös suksensa liukkaiksi.

Melalahden uusi kyläkummi rakennusmestari Mikko Jauru laati piirustukset tervaveneen katokselle, joka rakennettiin samana kesänä riisuttuna versiona.

Rakennus oli suunniteltu tehtäväksi vanhoista lahjoitus hirsistä, mutta kun työt aloitettiin huomattiin, että suuri osa hirsistä oli tarkoitukseen sopimattomia. Nopeasti koolle kutsutussa ”hätäkokouksessa” kyläläiset lahjoittivat hirsistä ja ne joilla ei ollut metsää antoivat rahana. Näin saatiin nopeasti uutta materiaalia, joka talkootyönä kaadettiin ja kuorittiin ja ympäristökeskuksen myötävaikutuksella harjannostajaisia vietettiin kesällä.

Päreet sahattiin kalliomäessä ja vahvalla ammattitaidolla porukka osallistui kattamistalkoisiin. Syksyn viimojen puhaltaessa vihittiin venekatos ekumeenisin juhlallisuuksiin käyttöön.

Kesällä järjestettiin myös kansainvälinen metsäleirikoulu toisen kerran melalahdessa. Kyläyhdistyksellä oli kaksi nuorta kyläläistä kunnan kautta työllistettynä. Perinteinen juhannusjuhla kilpasoutuineen ja lassonheittokilpailuineen vietettiin satamassa. Lampaat olivat kesällä jälleen mukana kuvioissa ja aidantekoon oli palkattu Ympäristökeskuksen toimesta kaksi työntekijää. Virallista lammaspaimenta ei ollut, vaan lähitalojen asukkaat huolehtivat lampaista.

Siivousringin työntekijä vaihtui syksyllä, mutta toimeen saatiin taas vuodeksi uusi henkilö. Kansalaisopiston kanssa yhteistyössä kahden kuukauden kudontakurssi. Kauneimmat joululaulut laulettiin lähetyksen hyväksi.

Vuonna 2001 osallistuttiin Paltamon kunnan ja kylien KUUMA -yhteishankkeeseen (kylien uudet mahdollisuudet) Omarahoitusosuus järjestyi avustuksena Paltamo-Kiehimä -yhteisalueelta. Projekti on kaksivuotinen ja sille on palkattu vetäjä.

Lampaat tekivät jälleen ympäristöitä Melalahdessa ja niille oli yhdistelmätuella palkattu paimen, joka huolehti myös uimarannan ja Varissaaren vessoista ja luontopolkujen niittämisestä. Tervavene kävi vuokramatkalla Meri-Oulu tapahtumassa.

Siivousringissä oli syksyllä pieni katkos, kunnes saatiin työllisyystuella palkatuksi henkilö seuraavan vuoden huhtikuun loppuun.

Kahden kuukauden kudontakurssi oli syksyllä jälleen ja päätteeksi näyttely ja joulumyyjäiset. Perinteisesti laulettiin kauneimpia joululauluja lähetyksen hyväksi.

Tulevaisuuden näkymiä:

SATAMA

Sataman jatkorakentaminen

-vessat ja puuliiteri

-pukukopit

-grillikatos

-kaivo

-viherrakentaminen

-venematkailun oheispalvelujen kehittäminen ja sataman matkailullisen käytön tehostaminen

PERTINPIHA

Huoltotie:

- Korjaustarvikkeiden kuljetusta varten on Kivimäestä saatu lupa läpikulkuun, mutta tämäkin polku kaipaa muutaman sora kuorman ja talon käytön lisääntymisen varalta on hyvä miettiä todellista tien paikkaa.

Rakennusten korjaustarve:

-päärakennuksen alimmaisten hirsikertojen uusiminen, kengittäminen

-kamarinlattia

-uunin korjaaminen

-kuistin rakentaminen entisen puretun tilalle

-ikkunoiden alaosien korjaus

-savupiipun juuren pellityksen tarkistaminen

Navettarakennus:

-kiireellisimmin korjausta vaativa kohde on navetan päässä sijaitseva käymäläkylkiäinen.

-navetan hirret ovat lähellä maata niiden kunto täytyy tarkistaa. Alimpien hirsien lahoamista voidaan estää varmistamalla niiden tuuletettavuus poistamalla maata ja niittämällä rakennusten ympäristöt vuosittain.

Aitta-rakennus:

-rakennus ei vaadi suuria korjaustoimenpiteitä. Ovien heloitukset on hyvä tarkistaa ja kunnostaa tarvittaessa. Rakennuksen ympäriltä on hyvä kuoria maata niiltä osin kun se on lähellä seinälaudoitusta.

Piha-alueen aitaaminen:

-laidunnusta ajatellen piha-alueen aitaaminen vanhan mallin mukaisella pystyaidalla on tarpeellinen ja täydentää hyvin kokonaisuutta.

YMPÄRISTÖNHOITO:

- lammasprojektin jatkuminen, ”paimenen” palkkaaminen, laitumien laajentaminen
- opastustaulujen uusiminen luontopolkujen varrelle on ajan kysymys
- luontopolkujen siivoaminen vesomalla ja niittämällä.
- Varissaaren ja laivarannan siistiminen
- Varissaaren laavun puut
- vessoista huolehtiminen Varissaarella ja kylänrannassa
- Pertinpihan piha-alueen kunnossapito

VANHUSTEN TUKIPALVELUT

- siivousohjelman jatkuminen
- tulevaisuudessa yrittäjäpohjaisena monipalvelumuotona

MELALAHDEN HUNAJARENGAS

- toiminnan laajentaminen, yhdyskuntien lisääminen Oikarilankylälle ja Raappananmäkeen
- uusien harrastajien kouluttaminen
- mahdollinen ”sukupolven vaihdos”, nykyinen renkaan vetäjä olisi halukas myymään yrityksen ja kouluttamaan uuden yrittäjän kädestä pitäen.

MELALAHDEN VESISUUNNITELMA

- olemassaoleva suunnitelma Koikeronlahden ja Koivusuon kautta suunniteltu
- vesi-osuuskunnan perustaminen Melalahteen
- mukaan lähtevien kartoittaminen
- olisiko Vaarankylän kautta tehtävässä suunnitelmassa enemmän mukaan tulijoita
- talokohtaisen jätevesi huollon järjestäminen

PUJONIEMEN-ANTINLAHDEN TIENPARANNUSPROJEKTI

- tie-osuuskunnan perustaminen (vetäjänä mielellään, joku osakkaista)
- rahoituksen selvittäminen
- käytännön toimenpiteet

OPASTAULUT, TERVAVENE JA KYLÄPYÖRÄT

- Oulun tien varrelle kesänajaksi vietävien opastaulujen ajan tasalle korjaaminen
- tervaveneen kevät huolto ja ”Varissaareen soutuveneen” huolto. Kyläpyörien kunnostus ja huolto. Nämä kaikki ovat jokavuotisia toimenpiteitä.

MYYNTIPISTE

- Olisi tarvetta saada kylän tuotteille, käsitoille, leivonnaisille yms. myyntipiste, joko omalle kylälle tai Paltamoon .
- Omalle kylälle toteutettuna myyjinä voisi toimia kukin tuottaja, tai jotkut esim. vuoro-päivinä. Käsitöitä olisivat jatkuvasti esillä ja leivonnaisten tuottajilla olisi kullakin oma päivänsä.

YMPÄRISTÖN HOITO

Melalahdessa on menossa maanomistajien ja lampaiden omistajien välinen viisivuotissopimus, joka jatkuu vielä kolme vuotta. Näin ollen tarvitsemme monitoimi- lammashoitajan ja myöskin nuorille olisi sopivaa työtä edellisten kesien tapaan.

- Myöskin lammasaita -projekti Kainuun ympäristökeskuksen kanssa jatkuu ainakin tulevana kesänä. Aitauksia rakennetaan lisää ja lisäksi tullaan kunnostamaan Myllymäen kasvitäulu-opasteet. Näistä on keskusteltu Ympäristökeskuksen edustajan kanssa.

TYÖNOHJAAJA

- Tätä kaikkea edellä mainittua valvomaan ja hoitamaan, niin että systeemi todella toimisi, tarvitsisimme palkatun työnohjaajan, joka samalla hoitaisi kaikki kyläyhdistyksen juoksevat asiat.